

CZESŁAW MIŁOSZ

Jarosław Iwaszkiewicz- verseket válogatva egy irodalmi estre

Mikor a pápai trónra egy álmodozó
Lengyel férfiú ült, hogy bebizonyítsa,
A költészet ereje milyen csodálatos, az
Egyszerű dolgok megszűntek egyszerűnek
Lenni. S mindezért én is felelősnek
Érzem magamat. Hogyan mutassam
Be hát verseidet azoknak, Jarosław, akik
Hisznek, vagy hinni akarnak a történelem
Mindenhatóságának eszméjében? A te
Költészeted, nagyszerű bár, de tele van
Fájdalommal, amellyel mit kezdjenek a
Tisztelőid? Sajnos, ez van! Téged soha
Nem kísértett még meg a nemlét édes
Könnyűsége? Mert legyen bár igaz, hogy
Fajunk álmaiból csak üres hahota marad,
Mi pedig árva senkik vagyunk az úrben,
Hasonlóak egy nyálkacsomóhoz valami
Hatáitalan strandon, azoknak az igazi
Férfiaknak, akik életükben tiltakoztak
A hitet pusztító halál ellen, még így is
Elismerés jár. Verseid közül hát azokat
Választom ki, amelyekből egykor élt
Nemzedékek, főleg parasztok szólnak.
Szülőföldedről, Ukrajnából a virágzó
Szteppék színeit, illatát mentetted át
Verseidbe. S leng bennük a görög tenger
Sós szellője is, s izzik a bizánci alkonyok
Aranya s fehér-ezüstje. A szépre éhezve
És attól elvarázsolva, s bensődben szinte
Hangszerré válva figyeled a váltakozó
Napok s éjszakák ritmusát, s a frazírozás
Kétségeinek ellenére is halljuk a mélység
Hangját. S később nemegyszer felhangzik
Szánkron a Dionüszoszhoz intézett imád.

Az Egy és a sok

Oszt, szoroz, számol a földi fejedelem,
itt, hol az Egy az Úr s az örökegy jelen.
S ez a létszámfölöttit is terelgető Isten
kezdetől itt van a tévelygéseimben.

Egymaga szemben a nagy szorzótáblákkal,
egyetemes épp a konkrétsága által,
kéz nélkül, szem nélkül tapint és lát mindent –
rejtve is bizonyos, tegnap és ma, kint s bent.

S embert nem riasztanak a meddő ezredévek,
se a halál sötétje, se a sárkányféreg,
nem rettentik meg az oszlás rétegei,
sem a galaktikák rejtélyes ködei.

A korok próbáját kiállta az élet,
dalba fordul öröm s jaj, s nem halkul az ének.
S legyenek bár dolgaink végsők, s ellentétek
feszítsék őket: a dalainkban szépek.

Ró ewicz

komolyan vette
komoly halandó
miért táncolna

meggyújt két vastag gyertyát
tükör elé ül
szórakoztatja saját arca

a formák frivolságát
nem szíveli
biztos tudásra tör

ássa a fekete földet
ő egyszerre maga az ásó
s az ásó által megsebzett vakond

Vipera berus

Igazat akartam mondani,
nem sikerült.
Gyónással kísérleteztem,
egyetlen bűnömet sem tudtam megvallani.
A mélylélektani elemzésekben nem hittem,
azzal csak hazugságaimat tetéztem volna.
Hordom hát tovább magamban vétkeimet:
karikába tekeredett undok kígyót.
S számomra itt most ez egyáltalán nem jelkép.
A Radounka melletti Jaszun-lápot járom,
s egy vipera farka éppen eltűnik
a satnya boróka alatti mohacsomóban.
Mehúzom Berdám ravaszát, és sorozatot
eresztek a kígyó után. S máig nem tudom,
eltalálta-e az ólomdarabkák közül valamelyik
az undorító fehér hasat vagy a háton
tekerő jelsort: *Vipera berus*.
Mindenesetre ezt az eseményt könnyebb
leírni, mint a lélek történéseit.

Nagyapám, Zygmunt Kunat

Nagyapám hatéves korából való fényképe, úgy tűnik, már tartalmazza a majdani felnőtt személyiségének titkát.

Boldog, kedvesen huncut fiúcska mosolyog ránk a képről, bőren átvilágít az értelmes, nyugodt benső.

A fotográfia a tizenkilencedik század hatvanas éveiből származik, s én most, öregem, egy játszó gyerek társaként térek abba az időbe vissza.

Ahhoz az ismerős tóhoz és kőrisháoz, amelyek később majd verseimben is megjelennek. A fiúcska most éppen lapos kavicsokat dob a vízbe: „kacsázik”.

A Kunatok kálvinista nemesek voltak, s azért tartom ezt fontosnak, kicsit sznob módra, megjegyezni, mert Litvániában a kálvinisták voltak a legfelvilágosultabb emberek.

A család későn, úgy 1800 táján váltott felekezetet, de olyan fényképem, amely nagyapámat a templom padjában ábrázolná, nincsen.

A papokról azonban sohasem mondott rosszat – semmiben sem tért el az akkori szokásoktól.

Varsói főiskolásként bálókba járt és pozitivista könyveket olvasott.

Komolyan vette a „szerves munka” elvi alapjait¹, és falujában, Szetejniében posztót kezdett gyártani – még én is játszottam azokban a helyiségekben, ahol a posztóványolás folyt.

Rendkívül udvarias volt mindenkivel szemben, megtisztelte a nagyokat s kicsiket, szegényeket és gazdagokat egyaránt. Meg volt áldva azzal a jó tulajdonsággal, hogy mindenkire figyelmes tudott lenni.

¹ A Szerves Munka (Praca Organiczna) nevű mozgalom fő programja a nemzet gazdagságát növelő, belső szervezetét és a művelődés színvonalát javító törvényes tevékenység volt. (Ford. megj.)

Oskar Miłosz¹, aki nagyapámat 1922-ben ismerte meg Kownóban, *un gentil homme française du dix-huitième siècle*-nek, tizennyolcadik századi francia nemesnek nevezte.

A jó modor azonban távolról sem merítette ki teljesen személyisége lényegét: a bölcsesség és a hamisítatlan jóság volt ott a döntő.

Ha örökölt rossz tulajdonságaimról elmélkedve a nagyapám jut eszembe, egy pillanatra fellélegzem: valamit tőle is kellett, hogy örököljek, azaz mégsem vagyok teljesen értéktelen ember.

„Litvomán”-nak, azaz Litvánia-rajongónak nevezték, de ő távolról sem csak rajongott, mert hát nem ő épített-e házat Legmádon, amely házban aztán iskola működött, az iskola litván tanítója pedig nem egyenesen tőle kapott-e fizetést?

Mindenki szerette, litvánok, lengyelek, zsidók, a környező falvakban is a jóságáról ismerték.

(Azokban a környező falvakban, amelyeknek aztán a lakosságát néhány évvel nagyapám halála után kitelepítették Szibériába; ma a falvak helyén pusztaság van.)

Legkedvesebb könyve Jakub Gieysztor visszamlékezése volt, ahol is a szerző részletesen leírja a Niewiaża nevű völgyet, s benne a Kiejdany és Krakinów között fekvő falunkat.

Ifjúkoromban az ilyen könyvek nemigen érdekeltek, mert mi köze a fiatalnak a múlthoz, őt csak a jövő érdekli.

Most ezeket a visszamlékezéseket olvasom a legmohóbban, tudva, mily nagy értékük van a helyneveknek, vagy akár csak egy útkanyar, domb vagy tutaj nevének is.

Meg kell becsülnünk a hazai tájat, a házakat, minden adatot azokról az emberekről, akik ezt a tájat valaha lakták.

Kalifornia városait járva is magammal hordok egy fényképet, talizmánként: a *Święty Brod-i domb és tölgyei vannak rajta, a tölgyfák alatt nyugszik nagyapám, Zygmunt Kunat, a dédapám, Szymon Synuć és annak felesége, Eufrozyna.*

TŐZSÉR ÁRPÁD fordításai

¹ Oskar Miłosz – Czesław Miłosz unokabátyja, maga is költő. Franciául írt. (Ford. megj.)